

Περιεχόμενα

1. ΚΩΣΤΑΣ ΦΩΤΑΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ (7ος 15)	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ 01/07 / ₂₀₁₅ σελ.38,39
2. Κ ΦΩΤΑΚΗΣ (7ος 15)	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ 01/07 / ₂₀₁₅ σελ.1

Φάκελος

Έρευνα και επιχειρηματικότητα

του Απόστολου Λακασά
lakasas@otenet.gr

Οι ερευνητικές ιδέες στην Ελλάδα χάνονται στην «κοιλιά του θανάτου»

Ο αναπληρωτής υπουργός Έρευνας και Καινοτομίας Κ. Φωτάκης μιλά για το πώς θα αξιοποιηθούν οι επιχειρηματικές πρωτοβουλίες

«**Η** Ελλάδα βρίσκεται στη 18η θέση ως προς την επιστημονική παραγωγή μεταξύ 186 χωρών, αλλά καταβαρθώνεται όσον αφορά τις επιδόσεις αξιοποίησής της, με ιδιαίτερα πτωχική τάση κατά τα τελευταία χρόνια της κρίσης», λέει στην *Οικονομική* Κώστας Φωτάκης, αναλύοντας πώς θα αναπτυχθεί η οικονομία της γνώσης στην Ελλάδα σε τέτοιο βαθμό ώστε να αποτελέσει πυλώνα ανάπτυξης δίπλα στον τουρισμό, τη ναυτιλία, την αγροτική οικονομία. Δηλαδή, τα ερευνητικά αποτελέσματα να δημιουργήσουν πλούτο προς όφελος της κοινωνίας.

Η σημασία που δίνει η κυβέρνηση στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας αποδεικνύεται από δύο αποφάσεις: τη δημιουργία αυτόνομου υπουργικού χαρτοφυλακίου Έρευνας και Καινοτομίας και την ανάθεση του στον Κώστα Φωτάκη, έναν επιστήμονα με σημαντική επιστημονική καριέρα στον κλάδο της φυσικής, ο οποίος μάστιγα για να το αναλάβει άφησε τη θέση του προέδρου στο Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας της Κρήτης, το οποίο αποτελεί υπόδειγμα αποτελεσματικής συνεργασίας του ερευνητικού χώρου με την οικονομία. «Πρέπει να φύγουμε από τη μίζερια. Η έρευνα και η καινοτομία αφορούν την επόμενη μέρα της χώρας», τονίζει ο Κ. Φωτάκης στη συνέντευξη που παραχώρησε στην *Οικονομική* εν όψει του νέου νόμου που θα κατατεθεί στη Βουλή για την έρευνα και την καινοτομία. Μιλά για λανθασμένες νοοτροπίες που δαιμονοποιούν τη συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και για τη στρεβλή πρακτική των κρατικοδίατων επιχειρήσεων, και προσθέτει: «Δίνουμε ιδιαίτερη έμφαση στις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες, και ιδιαίτερα κατά την τρέχουσα εποχή της κρίσης κατά την οποία όλη η χώρα αποτελεί ένα εργαστήριο κοινωνικών αλλαγών».

Στις συνθήκες βαθιάς –οικονομικής, κοινωνικής– κρίσης στην οποία βρίσκεται η Ελλάδα, όλοι περιμένουν η

έρευνα και η καινοτομία να αποτελέσουν πυλώνες ανάπτυξης. Αλλά αυτό είναι διαχρονικό ζητούμενο. Πώς μπορεί να συμβεί τώρα, ιδιαίτερα υπό τις συνθήκες αυτές;

Στο επίκεντρο του προβλήματος βρίσκεται το περίφημο «ευρωπαϊκό παράδοξο», δηλαδή το ότι ενώ στην Ευρώπη γίνεται πολύ καλή έρευνα, η αξιοποίησή της υστερεί. Και η Ελλάδα αποτελεί οξεία έκφραση αυτού του παράδοξου. Η επιστημονική παραγωγή της χώρας είναι κατά μέσο όρο πολύ καλή και έχει σημαντική εμβέλεια και ανταγωνιστικότητα διεθνώς. Όμως, όπως δείχνουν τα στοιχεία, τα αποτελέσματα είναι πεινιχρά. Η Ελλάδα βρίσκεται στη 18η θέση ως προς την επιστημονική παραγωγή μεταξύ 186 χωρών, αλλά καταβαρθώνεται όσον αφορά τις επιδόσεις στην αξιοποίησή της, με ιδιαίτερα πτωχική τάση κατά τα τελευταία χρόνια της κρίσης. Πρόκειται για τη λεγόμενη «κοιλιά

του θανάτου», δηλαδή τη φάση στην αλυσίδα της καινοτομίας που μεσολαβεί όταν μια ερευνητική ιδέα βγει από το εργαστήριο μέχρι να αξιοποιηθεί οικονομικά παράγοντας αξία. Κατά τη φάση αυτή «πεθαίνουν» οι περισσότερες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

Πού οφείλεται αυτό το φαινόμενο; Πώς μπορεί να αντιμετωπισθεί;

Οι κύριες αιτίες των παθολογιών είναι τρεις: η κουλτούρα που επικρατεί, το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο για την έρευνα και τα ανεπαρκή χρηματοδοτικά εργαλεία.

Τα προβλήματα σε σχέση με την κυρίαρχη κουλτούρα αφορούν ιδεοληψίες;

Ακριβώς, οι οποίες λειτουργούν ανασταλτικά. Η δαιμονοποίηση του δημόσιου τομέα και η αγιοποίηση του ιδιωτικού και το αντίστροφο, η ενοχοποίηση της αποτυχίας, η κρατικοδίαιτη επιχειρηματικότητα αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα. Για παράδειγμα, νομίζω ότι έως τώρα πολλοί θα έχουν στο μυαλό τους ένα σχήμα στο οποίο ο ερευνητής θα είναι και επιχειρηματίας. Αυτό όμως δεν μπορεί να λειτουργήσει. Από την άλλη, η κρατικοδίαιτη επιχείρηση είναι πρόβλημα. Δεν μπορεί να θέλει κάθε επιχείρηση το Δημόσιο να της στηρίξει την επιχειρηματική πολιτική και στρατηγική. Ομολογώ, βέβαια, ότι η κουλτούρα δύσκολα αλλάζει και χρειάζεται οι παρεμβάσεις να γίνονται προσεκτικά, βήμα-βήμα. Όμως είναι απαραίτητη και η κινητοποίηση της κοινωνίας και η κατανόηση και προβολή των μηχανισμών που διέπουν τη χρήση ή την κατάχρηση της επιστήμης.

Στο κανονιστικό, το θεσμικό πλαίσιο, τι επιδιώκει ο νέος νόμος;

Την απλοποίηση. Είναι το ισχυρό αντίδοτο κατά της γραφειοκρατίας. Επιδιώκουμε τη θέσπιση απλών και καθαρών κανόνων, που να μπορούν να ανταποκριθούν στην ευελιξία που απαιτεί η δυναμική της έρευνας. Η πρόκληση όμως είναι με ποιο τρό-

Ο αναπληρωτής υπουργός Έρευνας και Καινοτομίας Κώστας Φωτάκης

πο οι κανόνες αυτοί θα διασφαλίζουν τη διαφάνεια και το δημόσιο συμφέρον χωρίς να προκαλούν ασφυξία. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσαμε να αξιοποιήσουμε αποτελεσματικά τους πόρους από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και τους πόρους του νέου ΕΣΠΑ για την έρευνα χωρίς τις σοβαρές αγκυλώσεις που υπάρχουν σήμερα.

Η εθνική στρατηγική για την έρευνα προϋποθέτει δημόσια χρηματοδότηση. Πώς μπορεί να εξασφαλισθεί στις συνθήκες που βρίσκονται σήμερα τα κρατικά ταμεία;

Η εξασφάλιση συνεπούς και συστηματικής δημόσιας χρηματοδότησης για την έρευνα είναι βασικό στοιχείο για τον αναπτυξιακό της ρόλο. Οι διαθέσιμοι πόροι σήμερα περνούν κατά κύριο λόγο μέσα από την εθνική συμμετοχή στο ευρωπαϊκό ΕΣΠΑ. Γι' αυτό είναι κρίσιμη η φιλοσοφία που διέπει τη στρατηγική μας και τις επιλογές που κάνουμε σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Πέρα από τη δημόσια χρηματοδότηση της έρευνας, θεωρούμε καίριας σημασίας την ύπαρξη ιδιωτικών επενδύσεων. Μία πολιτική θέσπισης κινήτρων και όχι επιδοτήσεων θα ήταν χρήσιμη προς την κατεύθυνση αυτή. Για να το πετύχουμε αυτό, προϋπόθεση είναι ένα νομικό πλαίσιο που θα διασφαλίζει το δημόσιο συμφέρον χωρίς αγκυλώσεις. Να σας δώσω ένα παράδειγμα. Πρόκειται για μια πρωτοβουλία που σχεδιάζεται μαζί με τον τομέα Πολιτισμού του ΥΠΟΠΑΙΘ με στόχο την ανάπτυξη μιας εμπληματικής για τη χώρα μας δράσης με θέμα «Πολιτισμός, Πολιτιστική Κληρονομιά, Επιστήμη και Τεχνολογία», τομείς στους οποίους η Ελλάδα σαφώς διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα. Με την ίδια λογική, τα πεδία των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών βρίσκονται ψηλά στον κατάλογο των προτεραιοτήτων μας.

Πιστεύετε ότι τα ερευνητικά κέντρα και τα πανεπιστήμια πρέπει να κινηθούν και προς την αυτοχρηματοδότησή τους; Να ψάξουν πόρους από την ιδιωτική οικονομία, προφανώς τηρώντας τους όρους διαφάνειας;

Διαφωνώ με το μοντέλο του αμγός αυτοχρηματοδοτούμενου πανεπιστημίου ή ερευνητικού κέντρου. Η δημόσια χρηματοδότηση στους τομείς της παιδείας και της έρευνας είναι απαραίτητη με δεδομένο ότι πρέπει να διατηρήσουμε το προνόμιο της χάραξης εθνικής πολιτικής στους τομείς αυτούς. Γενικότερα, πιστεύω ότι ένα αποτελεσματικό σχήμα στήριξης της Οικονο-

Επισημάνσεις

- Η εξασφάλιση συνεπούς και συστηματικής δημόσιας χρηματοδότησης για την έρευνα είναι βασικό στοιχείο για τον αναπτυξιακό της ρόλο.
- Η συνύπαρξη δυνατοτήτων πολλαπλής χρηματοδότησης με την αξιοποίηση μείγματος δημόσιων και ιδιωτικών πόρων, όπως επενδυτικών και χρηματοδοτικών εργαλείων υψηλού ρίσκου, είναι βασικό στοιχείο επιτυχίας.
- Πρέπει να φύγουμε από τη μιζέρια. Η έρευνα και η καινοτομία αφορούν την επόμενη μέρα της χώρας.

μίας της Γνώσης είναι η ανάπτυξη συνεργειών μεταξύ θεματικών συστάδων επιχειρήσεων και κοινοπραξιών πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων. Η συνύπαρξη δυνατοτήτων πολλαπλής χρηματοδότησης μέσα σε τέτοιες δομές, με την αξιοποίηση μείγματος δημόσιων και ιδιωτικών πόρων, όπως επενδυτικών και χρηματοδοτικών εργαλείων υψηλού ρίσκου, είναι βασικό στοιχείο επιτυχίας. Χαρακτηριστικά αναφέρω το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων, το «πακέτο Γιούνκερ» όπως λέγεται, για το οποίο γίνεται πολύ σημαντική συζήτηση τον τελευταίο καιρό.

Πώς σκέπτεστε τις θεματικές συστάδες επιχειρήσεων με κοινοπραξίες πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων; Μιλάμε για τη συνεργασία μιας κοινοπραξίας πανεπιστημίων, ΤΕΙ και ερευνητικών κέντρων μιας ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής με τις επιχειρήσεις και τον παραγωγικό τομέα της περιοχής. Στόχος είναι να στηθεί ένας μηχανισμός συνεργασίας μεταξύ των δύο πόλων για μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων. Για παράδειγμα, το ότι ένα ερευνητικό κέντρο έχει τεχνολογία στην ανάπτυξη αισθητήρων δεν αρκεί για να ικανοποιήσει τις ανάγκες μιας επιχείρησης. Σημασία έχει να βρει τον τρόπο ώστε να μπορέσει να βοηθήσει την επιχείρηση να προσπαθήσει να προσαρμόσει την τεχνολογία στις ανάγκες της και να την ολοκληρώσει στη γραμμή παραγωγής.

Πρόσφατη έρευνα του ειδησεογραφικού πρακτορείου Bloomberg έδειξε ότι την πενταετία 2009-2014 μετανάστευσαν από την Ελλάδα προς αναζήτηση ενός καλύτερου μέλλοντος συνολικά 20.281 επιστήμονες. Την αντίστοιχη περίοδο, στις αρχές της δεκαετίας του 2000, ο αριθμός ήταν 2.552. Πρόκειται για δεκαπλασιασμό της λεγόμενης «δια-

ροής εγκεφάλων», του brain drain. Πώς θα το αντιμετωπίσετε;

Τη γνωρίζω την έρευνα. Βέβαια, να τονίσω ότι είμαστε θετικοί στο brain circulation, δηλαδή στην κυκλοφορία των επιστημόνων με στόχο τη βελτίωση των ακαδημαϊκών τους προσόντων, αλλά όχι στη μονοσήμαντη φυγή τους σε άλλες χώρες. Το brain drain είναι οξύ πρόβλημα, που έχει δεκαπλασιαστεί τα τελευταία πέντε χρόνια. Πάνω σ' αυτό σχεδιάζουμε, καταρχάς, τρεις δράσεις μέσω του νέου ΕΣΠΑ. Συγκεκριμένα, η πρώτη αφορά τη δυνατότητα που θα έχουν νέοι επιστήμονες – κάτοχοι μεταπτυχιακού ή υποψήφιοι διδάκτορες – να ενταχθούν σε ερευνητικές ομάδες που ήδη εκτελούν εγκεκριμένα ερευνητικά έργα σε πανεπιστήμια, ΤΕΙ και ερευνητικά κέντρα. Ταυτόχρονα, προωθείται η δημιουργία νέων ερευνητικών ομάδων, με συντονιστή έναν νέο κάτοχο διδακτορικού διπλώματος ο οποίος δεν έχει τώρα οργανική θέση σε πανεπιστήμιο, ΤΕΙ ή ερευνητικό κέντρο. Οι νέοι αυτοί θα μπορούν να αποκτήσουν ερευνητική εμπειρία με την εκτέλεση νέων ερευνητικών έργων. Τρίτο σχέδιο είναι η οργάνωση καινούργων μαθημάτων σε πανεπιστήμια και ΤΕΙ από ομάδες νέων επιστημόνων-κατόχων διδακτορικού. Οι ομάδες αυτές θα μπορούν να διδάξουν μια νέα εξέλιξη σε κάποιο επιστημονικό κλάδο κι έτσι να εμπλουτιστεί και το πρόγραμμα σπουδών με τις πρόσφατες εξελίξεις της επιστήμης. Η τελική απόφαση, βέβαια, θα ανήκει στα αρμόδια όργανα του ιδρύματος. Πέρα από την οικονομική στήριξη των νέων επιστημόνων, η φιλοσοφία πίσω από όλες αυτές τις νέες πρωτοβουλίες είναι η τόνωση και αξιοποίηση της δημιουργικότητάς τους. Ευρύτερα, προσπαθούμε με τα μέσα που διαθέτουμε να έχουμε το μεγαλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Πρέπει να φύγουμε από τη μιζέρια. Η έρευνα και η καινοτομία αφορούν την επόμενη μέρα της χώρας. ■

2. Κ ΦΩΤΑΚΗΣ (7ος 15)

Μέσο: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Ημ. Έκδοσης: . . . 01/07/2015 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 03/07/2015

Σελίδα: 1

